

אם כבנים אם כעבדים – כעבדים ולא כפועלים

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א

שיחה בפני אברכי הכוללים - יום השישי
ערב ראש השנה תשע"ג

שמים שאפילו צרכי גופו לשם עבודת הקל יאכל וישן ויעשה צרכיו כדי קיום הגוף לעבוד את ה' כעין שאמרו הנה טוב מאוד זה שינה וכי שינה טובה היא אלא מתוך שהוא ישן קמעא הוא עומד ועוסק בתורה".

חיים כפולים

ישנו משל של הרב הוטנר שאמר שיש הבדל בין מי שיש לו דירת שלשה חדרים ועוד שני חדרים במקום אחר שאז יש לו חיים כפולים פעם הוא גר כאן ופעם שם, אבל מי שיש לו דירת חמשה חדרים הרי שהוא גר בדירה מרווחת של חמשה חדרים ואין זה לגור בדירה של שלשה ועוד שתיים.

עבד ה' הכוונה שהאדם יחיה חיים אחידים שצורתם היא עבד ה', ולא חיים מפוצלים, בכולל חיי תורה ובין הסדרים חיי עצמו, בצורה כזו יש חיים כפולים כביכול שתי רשויות,

ועשיתם עולה

אחד הטעמים לאמירת סליחות ארבעה ימים קודם ראש השנה מובא באליה רבה סי' תקפ"א שבכל הקורבנות כתיב והבאתם עולה ואילו ברי"ה כתיב ועשיתם עולה, ללמד שצריך אדם לעשות עצמו כקרבן. וממילא טעון הוא ביקור ד' ימים קודם ההקרבה.

אבל כתוב כאן שאדם צריך לעשות עצמו כקרבן, והיינו שכל כולו עולה לה' ועשיתם עולה, עולה היא קרבן שכולו לה'.

המלכת הקב"ה היא בראש ובראשונה עלינו, והכלל הוא שמלך אין לו פועלים, יש לו רק עבדים, וממילא אי אפשר להמליך את הקב"ה לפני שאנו מחליטים שאנו עבדיו.

עבודת זאת יש בה רמות שונות מפשוט שבפשוטים עד צדיקים ועובדי ה' הנשגבים, אבל היא שייכת לכל אחד ושייך לעבוד ולהתקדם בעבודתו, שעניינה המלכה של הקב"ה על פעוליתנו ומחשבותינו.

אנו אומרים בתפילות ראש השנה אם כבנים אם כעבדים, זאת אומרת שאנו באים בשתי פנים באפשרות שירחמו עלינו כרחמי האב על הבן, או כעבדים שאז עינינו לך תלויות.

ההבדל בין עבד לפועל

ישנו הבדל יסודי בין עבד לפועל, פועל בשעות שהוא שכור לבעל הבית הרי שכל כולו לבעה"ב ואפילו אינו אומר שלום לרעהו ובקושי התירו לו להתפלל ולאכול, וכל זאת מהטעם שהוא שכור כעת לבעל הבית. אבל אחרי שעות העבודה אין לו שום שעבוד לבעה"ב אלא חי את חיי עצמו.

ואילו עבד כל מהותו לעשות את רצון אדונו, וגם בשעה שאוכל אין הוא אוכל כיון שכעת אלו זמנים שהוא עם עצמו, אלא כל כולו ועצמותו הם לשמש את אדונו, וגם האדון בשעה שנותן לעבדו לאכול, אין זה כדי להחיות את עבדו ולהנותו, אלא אך ורק כדי שיהיה לעבד עוד כוח להמשיך לעבוד את רבו.

נמצא שפועל יש בו שני מצבים מצב שבו עובד את בעל הבית ומצב שהוא חי את חיי עצמו, ואילו עבד יש לו מסגרת חיים אחת לעבוד את אדונו.

עבודה מלשון עבדות

המושג של עבודת ה' ניתן להתפרש בני אופנים: עבודה - מלשון מלאכה, או עבודה - מלשון עבדות. לכאורה שתי הלשונות מתאימות לעבודת ה' יש בזה גם מלאכה איזה היא עבודה שבלב, אבל יש בזה גם משמעות של עבודת, מלשון עבד ה'. והיינו שעבודה פירושה עבדות והכוונה שהמהות של עבודה היא עבדות.

על הציווי "ואותו תעבוד" מבאר הרמב"ן פרשת ואתחנן "ויהיה פירושו ואותו שתהיה לו בכל עת כעבד קנוי המשרת לפני אדוניו תמיד שעושה מלאכת רבו עיקר וצרכי עצמו ארעי עד שיבא מזה מה שאמרו וכל מעשיך יהו לשם